

ŽIVOT MEDZI SMRŤOU A ZNOVUZRODENÍM

RUDOLF STEINER

GA 140

8. Medzi smrťou a novým narodením

21. januára 1913, Viedeň

Keď som tu s vami hovoril naposledy, krátko som sa zaoberal významnou fázou ľudského života medzi smrťou a znovuzrozením. Túto fázu nemožno považovať za bezvýznamnú pre našu fyzickú existenciu. Mali by sme mať jasno v tom, že sily, ktoré k životu potrebujeme, nepochádzajú len z oblasti fyzického tela. Vychádzajú v podstate zo nadzmyslového sveta, do ktorého patríme medzi smrťou a znovuzrozením. To sa dá pochopiť iba vtedy, ak sme schopní vytvoriť si mentálne obrazy života medzi smrťou a znovuzrozením.

Človek je väčšinou zahalený do akéhosi stavu snívania a spánku. Tí, ktorí prechádzajú každodennou rutinou bez premýšľania o udalostiach, ktoré zažívajú, v skutočnosti spia k životu a tí, ktorí sa zaoberajú tým, čo leží mimo hmotnej existencie, sú tiež tí, ktorí sa prebúdzajú do fyzického života. S odvolaním sa na naše predchádzajúce úvahy si pamätáte, že správne chápaná duchovná veda je schopná plne vstúpiť do všetkých aspektov ľudskej existencie. Keďže duchovná veda preniká našou civilizáciou, ľudstvo zažije prebudenie zo spánku života. Mnohé veci, ktoré sa približujú k ľudskej bytosti, sa zdajú byť zvláštne a tajomné, ale predstavujú hádanku skôr pre city ako pre suchý intelekt. Takýmto príkladom je matka stojaca pri rakve svojho dieťaťa alebo naopak. Človek sa musí dôkladne zaoberať

ľudskou existenciou, aby si uvedomil, ako si ľudia uvedomujú hádanku života. Ľudia, ktorí stratili sestru, manžela alebo manželku, za mnou prichádzajú a hovoria: „Nikdy som nemyslel na smrť, nikdy som sa nezaoberal tým, čo sa môže stať potom, ale keďže mi bol tento príbuzný vzatý, akoby som bol stále tu a to ma priviedlo k tomu, aby som sa začal venovať duchovnej vede.“ Život privedie ľudí k duchovnej vede. To, čo sa stane ako výsledok, bude bohato obohacujúce, pretože duchovná veda dokáže preniknúť do života určitými impulzmi, ktoré môže dať len ona sama.

Keď už človek nie je fyzicky prítomný, vzniká hádanka, čo sa s ním stane po smrti. Vonkajšia veda nemôže poskytnúť odpoveď, pretože pozoruje iba očami a tie tiež chátrajú. Fyzický mozog tiež chátra a je jasné, že nemôže byť užitočný na to, čo človek zažíva bez fyzického obalu. Napriek tomu zostávajú dôležité otázky týkajúce sa toho, čo je ďalej. V tejto súvislosti sú všeobecné odpovede málo platné a je lepšie zvážiť skutočné prípady, ktoré môžu preniknúť priamo do života.

Berme život na Zemi ako východiskový bod. Možno ste natrafili na osobu, ktorá bola hlbokou vnútornou túžbou, vlastnou duševnou dispozíciou hnaná k duchovnej vede, zatiaľ čo iný sa k nej mohol stavať antagonisticky. Ten sa hlbšie zapájal do duchovnej vedy, zatiaľ čo jeho priateľ si voči nej pestoval čoraz väčšie nepriateľstvo. Život nám nepredstavuje máju len v prírode, ale aj v bezprostrednom spojení s ostatnými. V skutočnosti to, čo práve súvisí, môže byť úplný podvod. Ten, kto sa presvedčil, že je to všetko nezmysel, môže v hĺbke svojej duše, o ktorej zostáva v bezvedomí, vyvinúť tajnú lásku. V substráte sa láska môže prejavovať ako nenávisť. Takéto prípady sa v pozemskom živote nájdu. Keď človek prejde bránou smrti, všetky tajné pudy duše a túžby, ktoré počas svojej pozemskej existencie potlačil, vystúpia na povrch a stanú sa obsahom obdobia katarzie. Pozorovali sme ľudí, ktorí prešli bránou smrti, ktorí boli na zemi nepriateľmi duchovnej vedy a po smrti po nej vyvinuli intenzívnu túžbu. Takíto antagonisti sa

potom usilujú o duchovnú vedu. Keby sme za nimi počas ich pozemského života išli s knihou o duchovnej vede, možno by nás v hneve prepustili. Po smrti im nemôžeme urobiť väčšiu službu ako čítať im. Čítanie v myšlienkach na mŕtvych môže mať pre nich najväčší povzbudzujúci účinok.

V našom duchovnom hnutí je veľa prípadov, keď mu tí, čo sú spojení s mŕtvym, čítali a tým mu pomáhali. Mŕtvi prijímajú to, čo sa dáva, s najväčšou vďakou, a tak sa môže rozvíjať krásny vzťah. To ukazuje, čo môže duchovná veda znamenať celkom prakticky. Duchovná veda nie je len teória. Musí sa chopiť života a zbúrať múr, ktorý oddeľuje živých od mŕtvych. Takto možno preklenúť priepasť. Uvádzaním duchovnej vedy do života so správnym postojom sa dá urobiť veľa dobra. Nemožno dať lepšiu radu, ako čítať mŕtvym, pretože je zvláštny fakt, že bezprostredne po smrti nie sme schopní nadviazať nové spojenia. Sme nútení pokračovať v tých starých.

Naskytá sa otázka, či sú mŕtvi schopní nájsť za prahom duchovné bytosti, ktoré by ich mohli učiť, alebo nie. To nie je možné! Na začiatok, človek môže mať spojenie len s bytosťami, s ktorými mal vzťah predtým, ako prešiel bránou smrti. Pri stretnutí s bytosťou, ktorú na Zemi nepoznáme, ju len míňame. Aj na zemi by človek nepoznal veľkého génia, keby bol oblečený ako tímový muž. Človek má kontakt len s jednotlivcami, ktorých poznal na Zemi. Človek by mohol stretnúť veľa bytostí, ktoré by mu mohli pomôcť, ale ak predtým neexistovalo žiadne spojenie, môžu byť pre jedného k ničomu. Duchovná veda je vo svojich raných štádiách a keďže na človeka ešte len začala pôsobiť, živí môžu mŕtvym takto pomáhať najviac. Toto je príklad vplyvu, ktorý možno uplatniť z nášho sveta na toho druhého. Ale je možný aj opak – mŕtvi môžu pracovať do fyzického sveta. V rozsahu, v akom sa duchovná veda zmocní života, dôjde k spolupráci medzi oboma svetmi. Mŕtvi môžu ovplyvniť aj živých.

Ľudia vedia o svete pozoruhodne málo. Uchopí sa nanajvýš len to, čo sa deje v priebehu času. Mnohí si myslia, že zvyšok nemá význam. Ale to, čo sa skutočne deje, je len najmenšia časť toho, čo stojí za to vedieť. Tým, že človek vie len to, čo sa deje zvonka, zostáva v skutočnosti ignorantom života. Ráno ideme do práce. Pravdepodobne považujeme veci, ktoré sa tam dejú, za hodné poznania. Jedného dňa odchádzame o tri minúty neskôr ako zvyčajne a dejú sa prekvapivé udalosti. Ak by sme napríklad odišli z domu v správnom čase, mohli by nás prejsť, ale boli sme chránení. Alebo možno musíme urobiť výlet a zmeškať vlak. Potom sa práve tento vlak stane účastníkom vážnej nehody. Čo môžeme z takýchto úvah vyvodiť?

Je toho veľa, čo sa v živote nedeje, a predsa by sme mali takéto udalosti počítať medzi možnosťami. Vie jednotlivec, koľkým takýmto možnostiam každý jeden deň unikne? Predstavte si všetky veci, ktoré by sa mohli stať, pred ktorými je chránený! Prehliadame ich, pretože pre chladný, abstraktný pohľad na život sú celkom nezmyselné. Zamyslime sa však nad vplyvom na dušu človeka, ktorého zdanlivá náhoda zachránila pred nebezpečenstvom. Muž z Berlína mal v úmysle ísť do Ameriky a už si kúpil letenku. Kamarát mu poradil, aby sa neplavil na *Titanicu* ! Predstavte si pocity tohto muža. Nevyplával a potom sa dopočul o potopení *Titanicu* . Malo to otrasný vplyv na jeho city. Aké dojmy by v nás vznikli, keby sme v priebehu dňa mohli pozorovať všetky veci, ktoré sme ušetrili! Keď sa človek začne zaoberať duchovnou vedou, rozvíja oveľa väčšiu citlivosť na zložitosti života, na to, čo sa deje v bežnom priebehu dňa. Ak sme si osvojili citlivosť duše a sme duchovne pripravení, v takýchto chvíľach môžeme získať dojem z duchovného sveta, posolstvo od mŕtvych, ktoré prichádza ako akt milosti. Mŕtvi rozmrštia brány. Môžu hovoriť s tými, ktorí majú vyvinutú citlivosť. Dôležité veci sa dajú odovzdať. Mŕtvy človek nám napríklad môže prikázať, aby sme vykonalí niečo, čo on

neurobil. Takže záliv je premostený. Keď duchovná veda prenikne do praktického života a stane sa tak aj v budúcnosti, budeme schopní komunikovať s mŕtvymi obojsmerne. Prinesie nadzmyslový svet do bezprostrednej prítomnosti.

Môže vzniknúť nasledujúca otázka. Keď čítame duchovno-vedeckú knihu v určitom jazyku, môžu mŕtvi tomuto jazyku rozumieť? Počas obdobia katarzie mŕtvi rozumejú jazyku, ktorým hovorili na zemi. Až neskôr, počas prechodu do devachanu, už nerozumejú slovám, ale iba myšlienkam. Premena v styku s mŕtvymi nastáva po určitom období rokov. Ak je ten, kto zostal na zemi, citlivý, bude cítiť, že ten, kto zomrel, je s ním a že si myslia to isté. To môže trvať roky a potom zrazu človek stratí spojenie. To je moment, keď mŕtvy prechádza do devachanu. V období katarzie stále spomína na pozemský život, tieto spomienky stále uchováva.

Čo je to pozemský jazyk? Každý jazyk má význam len pre pozemský život a je úzko spätý s organizáciou človeka, s podnebím a s formovaním hrtana. V Európe nehovoríme rovnakými jazykmi ako v Indii. Ale myšlienky sa netvoria podľa pozemských podmienok. Mŕtvi rozumejú jazyku len dovtedy, kým sú v kamaloke. Keď médium sprostredkuje správu od mŕtvych v určitom jazyku, môže pochádzať iba od toho, kto nedávno prešiel bránou smrti.

V podstate sme už vo vyšších svetoch zakaždým, keď ideme spať, pretože v spánku nevedome vstupujeme do tej istej ríše, do ktorej vstupujeme po smrti.

Chcel by som položiť nasledujúcu otázku. Môže o týchto veciach predsa vedieť niekto, kto ešte nie je schopný vidieť nadzmyslovým vnímaním? Spiaci muž, samozrejme, žije. Je trochu ako rastlina. Možno si spomínate, že vedec Raoul Francé píše, že rastliny sú obdarené citmi a sú schopné obdivovať. Napriek tomu rastliny nemajú prvok duše. Spiaci ľudský organizmus je na rovnakej úrovni ako rastlina. Lúče slnka musia dopadať na

rastlinu, ak má žiť. Zem je pokrytá rastlinami, pretože ich slnko privolalo. Bez slnka nie sú žiadne rastliny a počas zimy nemôžu vyklíčiť.

Keď človek spí, kde je jeho slnko? To, čo leží v posteli, si bez slnka ani nevieme predstaviť. Toto slnko je mimo mužského ego. Tam musí ego pôsobiť na spiaci organizmus ako slnko na rastlinu. Nie je to však len slnko, ktoré zohráva úlohu pri vytváraní a udržiavaní vegetácie. Mesiac tiež. Bez vplyvov z Mesiaca by neexistoval ani rast rastlín, ale vplyv lunárnych vplyvov vedci úplne ignorujú.

Svetlo mesiaca ovplyvňuje rastlinu. Lunárne sily určujú šírku rastliny. Rastlina, ktorá rastie do výšky a chudne, je len málo ovplyvnená mesiacom. Na raste rastlín sa podieľa dokonca celý kozmos. Ego pôsobí do fyzického a éterického tela, keď slnko ovplyvňuje rast rastlín. Podobne astrálne telo súvisí s mesiacom. Ego je slnko pre fyzické telo, astrálne telo je duchovne jeho mesiac. Naše ego vytvára náhradu za vplyvy slnka a naše astrálne telo za vplyvy mesiaca. To ospravedlňuje, čo má zasvätenec na mysli, keď hovorí, že človek bol sformovaný ako výťažok zo síl vesmíru. Keďže slnko je ústredným bodom rastlinného sveta a vyžaruje svoje svetlo všetkými smermi, rovnako musí svetlo prenikať do fyzických a éterických tiel. Slnečné svetlo nie je len fyzické, má tiež duševno-duchovnú povahu oddelenú od vesmíru a stáva sa „ja“ alebo ego. Astrálne telo človeka obsahuje výťažok z mesačného svetla. V týchto veciach je obsiahnutá najväčšia múdrosť.

Ak by bolo ľudské ego stále pripútané k slnku, človek by bol schopný iba striedavo spať a bdieť ako rastliny. Keby tam bol len slnečný vplyv, nikdy by sme nemohli spať cez deň. Spali by sme len v noci. Ale celý náš kultúrny život závisí od emancipácie z týchto podmienok. Nosíme v sebe vlastné slnko a ego je extraktom slnečného vplyvu. Astrálne telo u človeka je extraktom lunárneho vplyvu. Takže počas spánku nie sme v duchovnom

svete závislí od kozmického slnečného vplyvu. Naše ego robí to, čo by inak urobilo slnko. Sme osvetlení vlastným egom a astrálnym telom.

Staroveké okultné videnie preniklo až sem len občas. Duchovná veda nám dáva nasledujúci obraz spiaceho človeka. Nad ním svieti slnko, jeho ego, bez ktorého by nemohol byť ako rastlina počas spánku. Nad ním svieti mesiac, jeho vlastné astrálne telo. Teraz si môžeme predstaviť, že počas jesene, keď sa znižuje vplyv slnka, vegetácia chradne. U človeka, ktorý je bdely, sú astrálne telo a ego vo fyzickom a éterickom tele. Návrat do tela je do istej miery ako západ slnka a mesiaca a tiež znamená koniec existencie podobnej rastline. Vegetatívny stav, ktorý prevláda na oživenie našich síl počas spánku, je oveľa menej aktívny počas bdelého života. Vegetatívne rastové sily ubúdajú, keď sa človek prebúdzá. Keďže sme podobní rastlinám, každé ráno umierame. To vrhá značné svetlo na súhru medzi dušou a telom. Niektorí ľudia sa cítia aktívni a stimulovaní krátko po prebudení. To sú tí, ktorí sú schopní žiť silnejšie vo sfére duše. Ľudia, ktorí majú tendenciu žiť viac v telesnej prirodzenosti, často ráno pociťujú určitú únavu. Čím menej je človek ráno unavený, tým môže byť aktívnejší. Naš bdely život však možno prirovnať k procesu odumierania rastlín v zime. Každý deň vťahujeme do nášho organizmu sily smrti. Hromadia sa a kvôli tomuto procesu nakoniec zomrieme. Základný dôvod smrti spočíva vo sfére vedomia. Z toho môžeme usúdiť, že vedomá aktivita ega v našom každodennom živote je ničiteľom našich fyzických a éterických tiel. Umierame, pretože žijeme vedome. Existuje mnoho pokusov vysvetliť podstatu spánku. Spánok má byť stavom vyčerpania a hovorí sa, že existuje na zahnanie únavy. Ale spánok v skutočnosti nie je podmienkou vyčerpania. Malé dieťa napríklad spí viac ako ktokoľvek iný. Spánok je súčasťou celého života. Vkladá sa v rytme

zaspávania a prebúdzania. Podobne, ako vidíme v zime chradnúť prírodu, tak v nás niečo zomiera počas nášho bdelého života. Keď prejdeme bránou smrti, necháme svoje fyzické a éterické telá za sebou a naše ego a astrálne telo sa teraz vynoria ako slnko a mesiac, ktoré nemajú čím osvietiť. Napriek tomu ego a astrálne telo môžu pokračovať vo svojej existencii napriek tomu, že nemajú čo osvetľovať. Keď prenikajú telom, vzniká vedomie. Aj v duchovnom svete musí človek niečím preniknúť, ak chce nadobudnúť vedomie, inak by existoval bez vedomia.

Do čoho vstupuje človek po smrti? Ponára sa do duchovnej podstaty, ktorá je prítomná bez pozemskej účasti. Od tajomstva Golgothy musí človek vždy preniknúť do Kristovej podstaty zeme, ktorá vznikla skutkom na Golgote. Naučili sme sa poznať Krista ako Ducha Slnka. Ego sa emancipovalo zo slnečného svetla. Potom mocný Slnečný Duch zostúpil na Zem a tým preniká ego človeka do podstaty Slnečného Ducha. Človek zažije toto ponorenie sa do Kristovej podstaty, keď prejde bránou smrti. Vďaka tomu je schopný po smrti rozvinúť vedomie. V prírode bude táto fáza dokončená, keď Zem dosiahne vulkánsky stav. Keď slnko svieti zhora nadol na zem, vyčaruje koberec vegetácie. Teraz predpokladajme, že slnko malo svietiť na zem silou, aby prinieslo rastliny, ale Zem ich nedokázala vyniesť a namiesto toho odrážala slnečné svetlo späť. Potom by sa slnečné svetlo nestratilo, ale zažiarilo by do kozmického priestoru a vytvorilo by nadzmyslovú vegetáciu. Toto sa v skutočnosti deje nie fyzicky, ale duchovne. Pretože sa Kristus zjednotil so zemou, každý jednotlivec, ktorý sa zjednotil s Kristom, môže po smrti zažiť následky toho, čo na zemi vedome pochopil. Takto môžeme pochopiť, že na *zemi* musí človek po smrti získať schopnosť rozvíjať vedomie. Musí preniesť zo svojho fyzického tela sily, ktoré rozvíjajú vedomie.

Telesná podstata bola najsilnejšie osvetlená v grécko-latinskom období. Potom sa výrok: „Radšej žobrák na zemi ako kráľ v ríši

odtieňov“ stal skutočnosťou. V tom čase prebývať v podsvetí znamenalo viesť mizernú existenciu. Pred narodením Krista bol život po smrti málo rozvinutý. My zasa patríme do doby, ktorá je charakteristická tým, že na telesnú prirodzenosť už takéto sily nepôsobia. Človek, nakoľko spí, je na ústupe. Telesná prirodzenosť je na úpadku od čias Krista. Vegetatívne sily boli najsilnejšie prevládajúce počas gréckej epochy. Na konci vývoja ľudstva bude telesná prirodzenosť nanajvýš neplodná. V skorších epochách boli ľudia jasnovidci a duša bola vysoko rozvinutá. Prostredníctvom duševno-duchovného úpadku vzrástla telesná prirodzenosť na svoj vrchol, ako je vyjadrené v kráse gréckeho umenia. Ale keď ideme do budúcnosti, každé úsilie o krásu sa stretáva s nástrahou, že vonkajšia krása nemá budúcnosť. Krása sa musí stať vnútornou kvalitou a tak musí odhaliť svoj charakter.

Ak sa tento proces vädnutia zväčší, vnútorná povaha slnka a mesiaca bude stále slávnejšia. Tí, ktorí kultivujú ducha a dušu prostredníctvom duchovnej vedy, majú lepšie pochopenie pre budúcnosť ako ľudia, ktorí sa snažia oživiť grécke hry. Čím viac človek necháva svoju dušu-duchovnú podstatu v bezvedomí, tým biednejší je osud, ktorý ho stretne medzi smrťou a novým narodením. Rozklad tela nemá nič spoločné s posmrtným životom, ale ak sa nevyvinulo nič duševno-duchovného charakteru, potom nie je čo preniesť do duchovného sveta. Čím viac sa človek otvoril prijímaniu duchovného obsahu, tým lepšie sa mu bude po smrti dariť. Ľudstvo sa bude čoraz viac učiť byť nezávislé od toho, čo je viazané na fyzické telo.

Duchovná veda si svoju dnešnú podobu nezachová. Slová sotva dokážu vyjadriť to, čo chce vyjadriť. V duchovnej vede bude viac závisieť od toho, *ako sa veci hovoria*, a nie od toho, *čo sa hovorí*. To je medzinárodný prvok a môže žiť v akomkoľvek jazyku. Človek si zvykne počúvať, ako sa veci vyjadrujú. Týmto spôsobom je možné vstúpiť do kontaktu s obyvateľom devachanu. Dnes sme sa zhromaždili a hovoríme o duchovnej

vede. Prejdeme bránou smrti a budeme pokračovať vo vývoji v mnohých budúcich inkarnáciách. Potom budeme mať myšlienky nezávislé od dnešného pozemského jazyka. Duch vstúpi do nášho života a my budeme môcť komunikovať s mŕtvymi.

Vonkajší kultúrny život ide do záhuby. Príde čas, keď oblohu zaplnia lietadlá. Život na zemi chradne, ale ľudská duša prerastie do duchovného sveta. Na konci pozemského vývoja človek pokročí tak, že už nebude existovať ostré rozdelenie medzi živými a mŕtvymi. Zem opäť prejde do duchovného stavu, pretože človek sa zduchovnil. To vám poskytne základ pre správnu odpoveď, keď sa ľudia pýtajú: „Smrť a narodenie sa opakujú, ale bude to vždy pokračovať? Medzi životom a umieraním nebude taký rozdiel, pretože pre ľudské vedomie bude všetko zduchovené. Vzostupný vývoj celého ľudstva vedie k stavu, ktorý zažije na Jupiteri.

Keď hovoríme o živote medzi smrťou a znovuzrozením, otvárame ďalekosiahlu ríšu. Tam tiež všetko podlieha zmenám a premene, vrátane styku živých s mŕtvymi. Postupne prenikneme ďalej do podstaty bytia človeka, do súhry medzi jeho telesnou a duchovnou prirodzenosťou.